

2021-10-04

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar SOU 2021:43 - Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar

Diarienummer: Ju2021/02201

Barns skydd mot sexuella kränkningar behöver stärkas. Barnkonventionen ger rätt till skydd mot våld och övergrepp, rättsligt ingripande (artikel 19) samt undersökning, behandling (artikel 19) och sjukvård och rehabilitering (artikel 24) när det behövs.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar de flesta av utredningens förslag

Utredningens förslag på ett mer **könsneutralt och heltäckande samlagsbegrepp** i brottsbalken är positivt. Genom att orden *vaginalt, analt eller oralt* läggs till före ordet samlag kan fokus inriktas på allvarlighetsgraden av den sexuella kränkningen oavsett samlagets art och oavsett förövarens och offrets kön. Detta förtydligande av lagens begrepp för samlag kan tänkas bidra positivt till rättsmedvetandet hos barn och ungdomar och motverka utbredda missuppfattningar och myter om vad som är lagligt och olagligt. Vi understryker dock vikten av en noggrann individuell bedömning när det gäller andra typer av sexuella handlingar, som beröring med hand eller föremål eller onani, som kan ge lika allvarliga upplevelser av sexuell kränkning.

Det har funnits luckor i lagstiftningen vad gäller **sexualbrott mot barn på distans**, t ex online. Det är bra att utredningens har utgått från att det inte bör ha någon betydelse vem som utför den sexuella handlingen, att förövaren inte måste närvara i realtid, att övergreppet inte behöver ha dokumenterats för att döma för sexualbrott på distans utan att det bör vara graden av kränkning som avgör. Det innebär att lagstiftningen bättre motsvarar de typer av distansövergrepp som barn faktiskt utsätts för och den skadliga påverkan vi vet att dessa har.

Vi välkomnar också förslaget att utvidga **utnyttjande av barn för sexuell posering** till att även omfatta när barnet befinner sig i en situation som innebär sexuell posering.

Vi tillstyrker även att **sexuellt ofredande mot barn under 15 år** regleras särskilt i en straffbestämmelse, eftersom det skulle tydliggöra principen att barn under 15 år aldrig kan samtycka till och är extra skyddsvärda mot sexuella handlingar.

Utredningens förslag innebär också att det blir fler handlingar som kommer att ingå i det nya **barnfridsbrottet**. Vi välkomnar att det också blir straffbart att låta barn bevittna: att närstående barn utsätts för sexuellt ofredande, grovt sexuellt ofredande eller grovt sexuellt ofredande.

Utredningen förslår att ansvaret för **hälso- och sjukvårdens spårsäkring** ska åligga regionen, samt lägger ett antal följdförslag för att anpassa det till andra lagar och förutsättningar. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslagen, men med två reservationer: Vi anser att tiden för hur länge regionen ska spara prover och fynd från spårsäkring, som inte överlämnats till polis eller åklagare ska räknas från barnets 18-årsdag, oavsett när undersökningen gjorts. Vi anser också att spår och fynd ska alltid spårsäkras när det gäller barn under 15 år som kan ha utsatts för sexuella handlingar och att det måste säkras även i de sällsynta fall då det varken finns polisanmälan eller samtycke av barnet, vårdnadshavare, särskild företrädare eller socialtjänsten under LVU.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar att fler utsatta barn får rätt till rättslig prövning och skadestånd

Barn som utsätts för sexualbrott har rätt att få skydd, rättslig prövning, upprättelse och skadestånd. Det har skett flera utvidgningar av vilka handlingar mot barn som innefattas i sexualbrottslagstiftningen under de senaste decennierna. I denna utredning föreslås dessutom ytterligare utvidgningar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar att detta ökar chansen för fler utsatta barn att få rättslig prövning, upprättelse och skadestånd.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets förslag

1. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår en översyn över tillgången till och kvalitén på stöd och behandlingsinsatser för barn som begått sexuella övergrepp.

Barn som själva har sexuella beteendeproblem omfattas också de av barnkonventionens rätt till skydd, utredning och behandling. Det är angeläget att barn som begått brott kommer ur en påföljd med minskade riskfaktorer och högre skyddsfaktorer. Med tanke på att utredningen föreslår flera straffskärpningar är det angeläget att säkra att påföljder för barn som utsatt andra för sexuella övergrepp bidrar till att minska risken för återfall i brott och ökar möjligheterna till rehabilitering.

2. Stiftelsen Allmänna Barnhuset efterfrågar en fördjupad analys av effekten straffskalornas inverkan på brottsprevention, återfallsrisk och rehabilitering av sexualbrottsförövare.

Det är angeläget att lagstiftningen inte undervärderar allvaret för sexualbrott mot barn. Utredningens förslag om ändrade straffskalor siktar framförallt på att uppfylla kraven på ekvivalens och proportionalitet mellan straffskalor för olika brott. Det ingår inte i vår expertis att i detalj värdera utredningens förslag i det avseendet.

Samtidigt är det angeläget att justeringar av straffskalorna inte får oönskade effekter, som till exempel ökad risk för återfall i sexualbrott eller i annan brottslighet. Studier av unga som begått

sexuellt brott pekar på att framgångsrik rehabilitering av dem fördrar insatser som adresserar både individuella behov och sexuella beteendeproblem samt uppföljning efteråt.¹

3. Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att frågan om en särskild barnlag utreds samt hur brott mot barn 0-17 år skulle kunna integreras i en sådan lag.

Både Socialtjänstlagen och Brottsbalken är generellt utformade, med särskilda paragrafer eller punkter inlagda när bestämmelserna rör barn. I brottsprocesser som rör barn är ofta både vårdnadshavare, socialtjänst och andra myndigheter inblandade. En övergripande barnlag skulle kunna öka möjligheterna att utgå från barnets bästa i de ofta komplicerade samordningar och avvägningar som krävs mellan olika myndigheters ansvar och åtgärder och vårdnadshavares ansvar och rättigheter.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets synpunkter på utredningens bedömningar och förslag

Samlagsbegreppet

4.8.5 Överväganden

Förslag: Bestämmelserna i 6 kap. 1 och 4 §§ ska utformas så orden ”vaginalt, analt eller oralt” läggs till före ordet samlag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Vi välkomnar ett mer könsneutralt och heltäckande samlagsbegrepp i brottsbalken. Det är angeläget att rättstillämpningen tydligt inriktar sig på allvarlighetsgraden av den sexuella kränkningen oavsett samlagets art och oavsett förövarens och offrets kön. Vi bedömer också att ett förtydligande av samlagsbegreppet i lagen kan vara positivt för rättsmedvetandet hos barn och ungdomar och motverka utbredda missuppfattningar och myter om vilka handlingar som ska räknas eller inte räknas som samlag.

Vi vill understryka vikten av en noggrann individuell bedömning när det gäller andra typer av sexuella handlingar som med hänsyn till kränkningens allvar ska vara jämförliga med vaginalt, analt eller oralt samlag. Barn som utsätts för sexuell stimulering av könsorgan med hand eller föremål utan penetration kan ha lika allvarliga upplevelser av sexuell kränkning som vid orala eller penetrerande övergrepp. Det samma gäller när barn otillbörligt förmåtts onanera.

¹ Kjellgren, C. (2019) Perspectives of young adult males who displayed harmful sexual behaviour during adolescence on motive and treatment, *Journal of Sexual Aggression*, DOI: 10.1080/13552600.2018.1563647.
Kjellgren, C. (2019) Outcomes for Treatment of Hypersexual Behavior Provided by Specialized Social Welfare Units, *Research on Social Work Practice*, DOI:/10.1177/1049731518757030.

4.9 Följdändring i 6 kap. 7 §

Förslag: I 6 kap. 7 § ska ordet ”vaginalt” läggas till före ordet samlag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

I och med att samlagsbegreppet vidgas i våldtäktsbestämmelsen är det motiverat att förtydliga att förbud mot frivilliga samlag med avkomling respektive samlag mellan syskon som inte utgör sexuella övergrepp avgränsas till att gälla vaginala samlag.

Distansbrotten

5.7.4 Slutsatser

Av vår genomgång och analys följer att det redan i dag är möjligt att döma för våldtäkt, våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp, sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering och sexuellt ofredande som begåtts på distans. Gärningarna har inte sällan bedömts som grovt brott. När det gäller fall med en gärningsman och en målsägande, och målsäganden utför den sexuella handlingen på sig själv, förutsätts dock för ansvar att gärningsmannen har närvarat i realtid under tiden den sexuella handlingen företogs. Om gärningsmannen inte närvarar i realtid när offret utför den sexuella handlingen på sig själv är det i dag endast möjligt att döma för utnyttjande av barn för sexuell posering eller sexuellt ofredande.

Stiftelsen Allmänna barnhuset instämmer i utredningens slutsatser.

5.8.5 Slutsats

Vi är alltså av uppfattningen att det föreligger ett reformbehov i den del där gärningsmannen inte närvarar i realtid när offret företar den sexuella handlingen. Nuvarande lagstiftning ger inte ett tillräckligt straffrättsligt skydd i dessa fall. Sexuella handlingar som sker på distans, oavsett om gärningsmannen deltar i realtid, bör därför i framtiden kunna medföra straffansvar på samma nivå som i dag gäller för de allvarligaste sexualbrotten i 6 kap. 1–6 §§ BrB och anses lika straffvärda.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i slutsatsen.

Vi välkomnar en uppdatering av lagstiftningen så att den bättre motsvarar de typer av övergrepp som barn utsätts för på distans och den påverkan de har på de barn som utsätts för dem.

5.9 Vilka principer bör gälla för sexualbrott som begås på distans

Bedömning: Vid sexualbrott på distans bör följande principer gälla.

1. För straffansvar bör det inte ha någon betydelse vem som utför den sexuella handlingen.
2. Det bör vara graden av kränkning som avgör rubriceringen.
3. Det bör inte krävas närvaro i realtid.
4. Brottets fullbordning vid distansbrotten bör inte förutsätta att övergreppet dokumenterats.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i utredningens bedömning.

Det är välkommet att sexuella övergrepp på distans även omfattar de situationer där förövaren förmått barnet att själv företa handlingarna, liksom de fall när förövaren initierat eller tagit del av handlingarna vid än annan tidpunkt än när barnet utfört dem och de fall där övergreppen inte dokumenterats.

5.10.3 Utredningens överväganden och förslag

Förslag: Straffansvaret för sexualbrott enligt 6 kap. 1–6 §§ ska, utöver vad som tidigare gällt, även omfatta den som i annat fall genom olaga tvång eller annars på ett otillbörligt sätt förmår en person som inte deltar frivilligt eller som är under femton år att företa eller tåla en sådan sexuell handling som avses i respektive straffbestämmelse.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Vi välkomnar att övergreppssituationer på distans med uppdelat tidsförlopp och övergrepp där en gärningsman förmår två andra personer att ha samlag med varandra ges samma allvarsgrad och straffvärde som sexuella övergrepp som sker i fysisk närvaro av eller som utförs av gärningsmannen själv.

Sexuellt ofredande

6.7.7 Överväganden beträffande smygfotoografering

Bedömning: Straffbestämmelsen om sexuellt ofredande bör inte utvidgas med avseende på smygfotoografering.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Vi vill påpeka att publicering och spridning utan medgivande av smygfotograferade bilder på barn alltid bör prövas som barnpornografibrott eller olaga integritetskränkning, även om smygfotoografering på allmän plats inte generellt kan förbjudas.

6.8 Tidigare kritik – bör paragrafen delas upp?

Förslag: Straffbestämmelsen ska delas upp. Grundrekvisiten för sexuellt ofredande enligt andra stycket i nuvarande paragraf bör behållas medan brott mot barn under 15 år ska regleras särskilt i en straffbestämmelse som omfattar samtliga handlingarna som i dag är straffbara som sexuellt ofredande.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår dessutom att frågan om en särskild barnlag utreds samt hur brott mot barn 0-17 år skulle kunna integreras i en sådan lag.

Utredningens förslag om uppdelning av regleringen av sexuellt ofredande tydliggör principen att barn under 15 år aldrig kan samtycka till och är extra skyddsvärda mot sexuella handlingar.

6.10 Barnfridsbrott I en proposition den 1 april 2021 (prop. 2020/21:170) har regeringen föreslagit att ett särskilt brott – *barnfridsbrott* – ska införas i 4 kap. 3 § brottsbalken den 1 juli 2021. Enligt den straffbestämmelsen ska den som begår en brottslig gärning av visst slag – däribland ett flertal av sexualbrotten, bl.a. sexuellt ofredande – och gärningen har bevitnats av ett barn som är närstående eller tidigare närstående till gärningsmannen och målsäganden dömas för barnfridsbrott. Om våra förslag i fråga om sexuellt ofredande genomförs och riksdagen då skulle ha antagit regeringens förslag om barnfridsbrott, kommer inte bara sexuellt ofredande utan även sexuellt ofredande mot barn, grovt sexuellt ofredande och grovt sexuellt ofredande mot barn att behöva anges. Vi lämnar därför ett sådant förslag. Ändringen innebär dock inte någon ändring i sak.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker.

Det är rimligt att det ska vara straffbart att låta barn bevitna att närstående utsatts för alla typer av sexualbrott som ingår i brottsbalken, och att de därmed omfattas av barnfridsbrottet.

Utnyttjande av barn för sexuell posering

7.7.2 Vilka gärningar ska omfattas av straffbestämmelsen?

Förslag: Straffansvaret för utnyttjande av barn för sexuell posering ska, utöver vad som gällt, även omfatta situationer då gärningsmannen *har försatt barnet i eller utnyttjar att barnet befinner sig i en situation som innebär sexuell posering.*

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Översyn av straffskalorna i 6 kap. brottsbalken

8.9 Våldtäkt, grov våldtäkt och oaktsam våldtäkt

Förslag: Minimistraffet för våldtäkt höjs till fängelse i tre år och minimistraffet för mindre grov våldtäkt höjs till fängelse sex månader.

Bedömning: Straffskalorna för grov våldtäkt och oaktsam våldtäkt bör inte ändras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter på respektive förslag.

Det ligger inte i Stiftelsen Allmänna Barnhusets expertområde att bedöma om utredningens förslag om ändrade straffskalor uppfyller kraven på ekvivalens och proportionalitet, eller att värdera den kritik som framförs i det särskilda yttrandet av Ulrika Andersson, Lars Lewenhagen och Gustaf Ljungström mot vissa av utredningens förslag om straffskärpningar och höjda minimistraff.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser behov av en översyn över tillgången till och kvalitén på stöd och behandlingsinsatser för barn som begått sexuella övergrepp. Barn som utsätts för sexualbrott har rätt att få skydd, rättslig prövning, upprättelse och skadestånd. Det har skett flera utvidgningar av vilka handlingar mot barn som innefattas i sexualbrottslagstiftningen som de senaste decennierna och i denna utredning föreslås ytterligare utvidgningar. Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar att detta ökar chansen för fler utsatta barn att få rättslig prövning, upprättelse och skadestånd.

Det är angeläget att påföljder för barn som utsatt andra för sexuella övergrepp bidrar till att minska risken för återfall i brott och ökar möjligheterna till rehabilitering.

8.10 Sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp och oaktsamt sexuellt övergrepp

Förslag: Minimistraffet för sexuellt övergrepp höjs till fängelse i sex månader och minimistraffet för grovt sexuellt övergrepp höjs till fängelse ett år. Det ska införas en särskild straffskala om fängelse i högst ett år för sexuellt övergrepp som är mindre grovt.

Bedömning: Straffskalan för oaktsamt sexuellt övergrepp bör inte ändras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter förslagen. Se ovan.

8.11 Våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn

Förslag: Minimistraffet för våldtäkt mot barn höjs till fängelse i tre år.

Bedömning: Straffskalorna för grov våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn bör inte ändras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter förslagen. Se ovan.

8.12 Sexuellt övergrepp mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn

Förslag: Minimistraffet för sexuellt övergrepp mot barn höjs till fängelse i sex månader och ministrattet för grovt sexuellt övergrepp mot barn höjs till fängelse ett år och sex månader. En särskild straffskala om fängelse i högst ett år införs för sexuellt övergrepp mot barn som är mindre grovt.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter förslagen. Se ovan.

8.13 Utnyttjande av barn för sexuell posering och grovt utnyttjande av barn för sexuell posering

Förslag: Minimistraffet för utnyttjande av barn för sexuell posering höjs från böter till fängelseminimum.

Bedömning: Straffskalan för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering bör inte ändras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter förslagen. Se ovan.

8.14 Sexuellt ofredande, sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande

Förslag: Straffbestämmelsen om sexuellt ofredande delas upp i en bestämmelse som gäller brott mot barn under femton år och en som gäller i övriga fall. Det som i dag anges i paragrafens andra stycke ska i stället regleras i dess första stycke. Enligt första stycket ska den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet dömas för *sexuellt ofredande* till böter eller fängelse i högst två år. Den som däremot sexuellt berör ett barn under 15 år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd eller begår en sådan gärning som avses i det nya första stycket mot ett barn under 15 år ska i stället dömas för *sexuellt ofredande mot barn* till fängelse i högst två år.

En särskild straffskala ska införas för *grovt sexuellt ofredande* och *grovt sexuellt ofredande mot barn*. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen med hänsyn till offrets låga ålder eller att fler än en deltagit i övergreppet eller på annat sätt visat särskild hänsynslöshet. Straffet ska i båda fallen vara fängelse i lägst sex månader och högst tre år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget. Uppdelning av bestämmelsen om och straffskalan för sexuellt ofredande tydliggör principen att barn under 15 år aldrig kan samtycka till och är extra skyddsvärda mot sexuella handlingar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter på förslagen om straffvärden. Se ovan.

8.15 Köp av sexuell tjänst

Förslag: Minimistraffet för köp av sexuell tjänst höjs genom att böter utmönstras ur straffskalan.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter förslagen. Se ovan.

8.16 Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Förslag: Minimistraffet för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling höjs till fängelse i sex månader. En särskild straffskala för mindre grovt brott ska införas. Straffet ska i sådant fall vara fängelse i högst ett år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter förslaget. Se ovan.

8.17 Övriga brott i 6 kap.

Bedömning: Övriga straffskalor i 6 kap. bör inte ändras.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstår från synpunkter förslaget. Se ovan.

Spårsäkring efter sexualbrott

9.10.1 Ny lag om hälso- och sjukvårdens spårsäkring efter sexualbrott

Förslag: En ny lag om hälso- och sjukvårdens spårsäkring efter sexualbrott ska införas. Bestämmelserna i lagen ska även tillämpas vid den spårsäkring som utförs av hälso- och sjukvården efter ett sexualbrott enligt 6 kap. 9 § patientsäkerhetslagen förutom vad gäller regleringen om regionens ansvar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att regionens åläggs medverka vi Barnahus, inklusive genomföra spårsäkring i samordning med Barnahus övriga myndighetsåtgärder.

9.10.2 Spårsäkring och hälso- och sjukvård

Förslag: Med spårsäkring ska enligt den föreslagna lagen avses de åtgärder som vidtas och de prover som tas av hälso- och sjukvårdspersonal i samband med undersökning av en person som har utsatts för eller kan ha utsatts för ett sexualbrott i syfte att säkra spår från förövare som kan komma att användas i en rättsprocess.

Den spårsäkring som avses enligt den föreslagna lagen ska inte utgöra hälso- och sjukvård i den mening som avses i hälso- och sjukvårdslagen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

9.10.3 Regionen ska åläggas ansvaret för hälso- och sjukvårdens spårsäkring

Förslag: I den föreslagna lagen ska framgå att ansvaret för hälso- och sjukvårdens spårsäkring ska åligga regionen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

9.10.4 Regionen ska ansvara för spårsäkring samt för att proverna och fynden sparas i två år

Förslag: I den föreslagna lagen ska framgå att regionen ansvarar för att erbjuda en person som har utsatts för eller kan ha utsatts för ett sexualbrott spårsäkring. I regionens ansvar ska även ingå en skyldighet att spara proverna och fynden från en spårsäkring i två år om de inte dessförinnan lämnats ut till Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet.

Spårsäkring får endast utföras av regionen inom ramen för deras hälso- och sjukvårdsverksamhet och uppgiften får inte överlämnas till privata aktörer.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att tiden för hur länge regionen ska spara prover och fynd från spårsäkring, som inte överlämnats till polis- eller åklagarmyndighet och som rör barn som

kan ha utsatts för sexualbrott, ska räknas från barnets 18-årsdag, oavsett när undersökningen gjorts.

Vi delar bedömningen att regionen är bäst lämpad att ansvara för att erbjuda och utföra spårsäkring och att spara prover som inte överlämnats till polis- eller åklagarmyndighet.

Grundregeln bör vara att outredda spår och fynd efter misstänkta sexualbrott mot barn alltid sparas minst till deras 21-årsdag. Det förekommer att barn först efter 18-årsdagen vill anmäla sexuella övergrepp eller berätta vem som utsatt dem. Gärningsmannen kan ha haft någon slags relation till barnet eller vårdnadshavarna. Det är angeläget att prover och fynd då finns bevarade trots att socialtjänsten tidigare inte gjort någon polisanmälan eller att polis- eller åklagarmyndighet inte begärt ut dem. Här bör barnets bästa väga tyngre än vad de hälso- och sjukvårdsverksamheter som utredningen varit i kontakt med ansett om bevarandetid.

9.10.5 Förhållandet till hälso- och sjukvårdslagstiftning Hälso- och sjukvårdslagen
Bedömning: När hälso- och sjukvården utför spårsäkring ska hälso- och sjukvårdslagen inte vara direkt tillämplig.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Patientsäkerhetslagen
Förslag: När hälso- och sjukvården utför spårsäkring ska patientsäkerhetslagen vara tillämplig. Patientsäkerhetslagens definition av hälso- och sjukvård ska dessutom omfatta hälso- och sjukvårdens spårsäkring efter sexualbrott.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Patientskadelagen
Förslag: När hälso- och sjukvården utför spårsäkring ska patientskadelagen vara tillämplig. Patientskadelagens definition av hälso- och sjukvård ska dessutom omfatta hälso- och sjukvårdens spårsäkring efter sexualbrott.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Patientlagen
Bedömning: När hälso- och sjukvården utför spårsäkring ska patientlagen inte vara tillämplig.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

9.10.6 Information till patienten

Förslag: En person som har utsatts för eller kan ha utsatts för ett sexualbrott ska ges information om samtycke till spårsäkring och om utlämnande enligt 6 och 7 §§ innan en spårsäkring utförs.

Information ska även lämnas om att proverna och fynden från spårsäkringen sparas hos hälso- och sjukvården i två år om de inte dessförinnan lämnats ut till Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet efter polisanmälan.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att tiden för hur länge regionen ska spara prover och fynd från spårsäkring, som inte överlämnats till polis- eller åklagarmyndighet och som rör barn som kan ha utsatts för sexualbrott, ska räknas från barnets 18-årsdag, oavsett när undersökningen gjorts. Detta bör i så fall även ingå i den information som ges barn och deras vårdnadshavare.

9.10.7 Samtycke till spårsäkring

Förslag: En spårsäkring får inte utföras utan samtycke från personen som har utsatts för eller kan ha utsatts för ett sexualbrott och utan att information om spårsäkring har lämnats. Att ett samtycke till samtliga eller till vissa åtgärder vid en spårsäkring har lämnats ska dokumenteras i den journal som förs enligt patientdatalagen.

Avser spårsäkringen ett barn ska barnets inställning till spårsäkringen så långt som möjligt klarläggas. Barnets inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker delvis förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset föreslår att spår och fynd alltid ska spårsäkras när det gäller barn under 15 år som kan ha utsatts för sexuella handlingar även i de sällsynta fall då samtycke inte lämnats av varken barnet, vårdnadshavare, särskild företrädare eller socialtjänsten under LVU. Eftersom hälso- och sjukvård är frivillig kräver det ändrad lagstiftning, till exempel att uteblivet samtycke till spårsäkring av fynd som indikerar sexuella handlingar mot barn under 15 år görs anmälningspliktig enligt socialtjänstlagen.

9.10.8 Förhållandet till sekretessbestämmelser

Bedömning: Offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser är ändamålsenliga vid hälso- och sjukvårdens spårsäkring.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar utredningens bedömning.

9.10.9 Utlämnande av proverna och fynden från en spårsäkring

Förslag: Proverna och fynden från en spårsäkring får inte lämnas ut av hälso- och sjukvården utan den enskildes samtycke till Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet, om inte något annat följer av andra stycket.

Proverna och fynden från en spårsäkring som avser en målsägande ska dock på begäran lämnas ut till Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet utan den enskildes samtycke efter att en polisanmälan om brott har gjorts

1. vid misstanke om brott enligt 6 kap. brottsbalken för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, eller
2. vid misstanke om brott enligt 6 kap. brottsbalken mot någon som inte har fyllt arton år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

9.10.10 Behandling av personuppgifter samt dokumentation i patientjournalen

Förslag: Vid hälso- och sjukvårdens personuppgiftsbehandling i samband med spårsäkringar ska patientdatalagen tillämpas.

Patientdatalagens definition av hälso- och sjukvård ska dessutom omfatta hälso- och sjukvårdens spårsäkring efter sexualbrott.

Bedömning: Hälso- och sjukvårdens personuppgiftsbehandling aktualiseras först när uppgifter i samband med en spårsäkring förs in i patientjournalen eller annars behandlas automatiserat och inte i samband med hanteringen eller förvaringen av spårsäkringssatsen.

Den personuppgiftsbehandling som följer med spårsäkringen omfattas som huvudregel av dataskyddsförordningen. Det är däremot möjligt att personuppgiftsbehandlingen i vissa delar av spårsäkringen även skulle kunna omfattas av brottsdatalagen enligt uttalandena i förarbetena om författningsreglerad stödverksamhet.

Dataskyddsregleringarna skulle i sådana fall kunna bli tillämpliga parallellt om personuppgiftsbehandlingen har olika syften.

Den personuppgiftsbehandling som följer av förslaget till den föreslagna lagen om hälso- och sjukvårdens spårsäkring efter sexualbrott anses förenlig med dataskyddsförordningen. Genom att även göra patientdatalagen tillämplig, med de förändringar som föreslås, bör detta leda till en tydligare reglering för de vårdgivare och den hälso- och sjukvårdspersonal som ska utföra spårsäkringar och därmed en mer rättssäker reglering av behandlingen av personuppgifter och ett starkare integritetsskydd för den enskilde.

Genom den föreslagna lagen och att patientdatalagen blir tillämplig får hälso- och sjukvården stöd för att dokumentera uppgifter från en spårsäkring för de ändamål som framgår av patientdatalagen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning.

9.10.11 Tillsyn över hälso- och sjukvårdens spårsäkring

Förslag: Inspektionen för vård och omsorg ska vara ansvarig tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvårdens spårsäkring enligt den föreslagna lagen.

Bedömning: När det gäller tillsynen över personuppgiftsbehandlingen bör denna utövas av Integritetsskyddsmyndigheten.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning.

9.10.12 Bemyndiganden

Förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om spårsäkring efter sexualbrott.

Bedömning: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får genom ett generellt bemyndigande möjlighet att meddela föreskrifter avseende flera övergripande frågor som avser spårsäkring. Föreskrifter som kan aktualiseras avser exempelvis i vilket skede en spårsäkring ska erbjudas, om krav ska ställas på viss kompetens för att få utföra spårsäkring eller delar av spårsäkring efter sexualbrott samt på vilket sätt spårsäkringssatser bör förvaras hos hälso- och sjukvården. Genom ett generellt bemyndigande ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även möjlighet att meddela föreskrifter i andra frågor som avser spårsäkring.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning.

Föredragande i ärendet har varit Bengt Söderström.

2021-10-04

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Anne Marie Brodén
Ordförande

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare